

A pályázatra II. osztályos tanulók részéről 15 dolgozat érkezett be. Tekintettel arra, hogy egy oldat fajsúlya két változónak, a töménységnek és a hőmérsékletnek a függvénye, a kérdést többféle szempontból lehetett tárgyalni, de az első szempont mégis a töménységtől való függés vizsgálata.

Az *egri Gárdonyi Gimnázium II/C osztályos* munkaközössége (Burú Éva, Greskovits Béla, Kárpáti Mária, Kormos László, Kovács Edit és Vendrei Mária) a nátriumklorid, a fixírsó és répacukor oldatait ugyanazon hőmérsékleten, de 13, 15 és 9 töménység mellett tanulmányozták. Írásukból lelkesen végzett csoport-munka hangulata tűnik ki és az, hogy munkájuk közben gondolkodtak.

Nagy Ferenc és Rajnai László, az egri Gárdonyi Gimnázium II/B osztályos tanulói tucatnyi különböző töménység mellett, 5 hőfokon 4 anyag oldatát vizsgálták. Érdekes élményük volt az ecetsav sűrűségmaximumának „felfedezése”. Átlagon felüli munkát végeztek kalibrálásokkal, párhuzamos kísérletsorozatokkal és ennek megfelelően dolgozatuk igen terjedelmes. Meg kell azonban mondani, hogy ezen a területen túlzásba estek.

Kálmos Éva és Kovács László (Hódmezővásárhely, Bethlen Gimnázium) 12 anorganikus vegyület oldatait vizsgálták szobahőmérsékleten, és azt találták, hogy az általuk vizsgált töménységek mellett a fajsúly nagyjában a töménység lineáris függvénye.

A fenti három dolgozat *Csaba G. István* középiskolai tanár adományából 200–200 Ft jutalomban részesül.

Dicséretet nyertek:

Szabó Gábor és Palotás István (Székesfehérvár, Teleki Bl. G.) 9 anorganikus vegyülettel foglalkoztak több különböző hőmérsékleten, sok kísérletben. Pontos adataik közé néhány érthetetlen is keveredik, (oldatkészítési hiba?).

Szalay András (Debrecen, Kossuth G.) káliumklorid, magnéziumsulfát és alumíniumsulfát oldatainál a töménységtől való függés mellett főszempontként az ún. kontrakciót vizsgálta, vagyis azt, hogy az oldat térfogata mennyivel kisebb, mint az oldott anyag és oldószer térfogatainak összege. Azt a következtetést vonta le, hogy ez a kontrakció az ion töltésének négyzetével arányos.

Szalóky Kornélia, Juhász Tibor és Koncz István (Aszód, Petőfi Gimnázium) nátriumklorid, fixírsó és répacukor oldatainak fajsúlyát 3 különböző hőmérsékleten határozták meg, és igen pontos eredményeket kaptak.

Szép dolgozatok még a következők:

Milassin Zs. Györgyi (Kiskunhalas, Szilády Á. G.) adatai igen használhatóak. Sósav, nátriumklorid és nátriumnitrát vizsgálata mellett munkájának érdekessége, hogy rézklorid acetonos oldatának fajsúlyát is mérte.

Nagy László és Pásztor Miklós (Budapest, Ságvári G.) 9 féle anorganikus vegyülettel foglalkoztak, a nátriumkloridnál a hőmérséklet szerepét is megvizsgálták. Adataik megbízhatóak.

Varga Gizella (Győr, Kazinczy Gimnázium) 5 anorganikus vegyület oldatánál általában 50%-os töménységig folytatta vizsgálatait. Adatai elfogadhatók.

A többi dolgozat szerzői:

Bedő István és Kocsis Csaba (Nagykanizsa, Landler G.),

Borsody Tamás és Glódy Attila (Miskolc, Földes G.),

Galló János és Noll Tamás (Nagykanizsa, Landler G.),

Kálmán Miklós és Óvári László (Kiskunhalas, Szilády G.),

Makhult Mihály és Varga Sándor (Budapest, Piarista G.),

Móricz István és Sziszka István (Nagykanizsa, Landler G.).

Összefoglalóan, mivel a pályázat célja bizonyos tanulságok levonása, a következőket lehet elmondani. Kevés dicsérendő kivételtől eltekintve a pályázók munkaprogramja elég egyhangú volt, új gondolatot nem tettek hozzá ahhoz, amit a pályázati felhívás szóba hozott. Kevesen mentek el az egészen tömény oldatokig. Organikus oldószerrel csak egy esetben lehetett találkozni. Organikus vegyülettel mint oldott anyaggal szintén ritkán. Pedig ezen a területen (rokon vegyületek, homológ sorok, alkoholok egymásközt stb.) szintén érdekes dolgok adódtak volna.

A másik probléma a pontosság kérdése. Természetesen hiba volna, ha hanyagságunkkal nem vennénk igénybe azt a legnagyobb pontosságot, amit eszközeink lehetővé tesznek, és amire eredményeink elérése céljából szükség van. De céltalan például hat tizedesjegyre terjedő eredményeket megadni olyan kísérleteknél, ahol ez nem reális. A XX. században már alig van szükség súlysorozat- és bürettakalibrálásra, mérleg egyensúlyi helyzete körüli lengetésre, sók hatszoros átkristályosítással történő tisztítására stb., bár el kell ismerni, hogy jó szándékkal történik, nagyon sok erre áldozott munkaórával. A felszabaduló energiát, időt méltóbb célok elérésére kell mozgósítani. Pályázatunk esetében a hibaforrásokat ne ilyen irányban keressük, hanem elsősorban azokat a hibaforrásokat küszöböljük ki, amelyek a legnagyobb bajt okozzák.